

**Заборовець О.П.**  
ст. викладач НТУУ «КПІ»  
**Усаєнко І.С.**  
студентка ФММ, НТУУ «КПІ»

## КОМПЛЕКС ЗАХОДІВ ДЛЯ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПРИ ЗАГРОЗІ БАНКРУТСТВА

*На даному етапі розвитку економіки дуже важливим є формування чіткого плану оздоровлення підприємств, так як фінансове становище більшості з них є незадовільним і потребує чітко визначених заходів щодо поліпшення. Саме тому процес фінансової санації охоплює вирішення проблем розвитку та фінансової стабілізації підприємств і є дуже важливим елементом нормального функціонування підприємства в майбутньому.*

*On this stage of the economic development, it is very important to form a distinct plan of the enterprises' reorganization, so as financial state most of them is unsatisfactory and needs certain actions for improvement. That's why the process of financial readjustment includes solution of development and financial stabilizing of business and it is very important part of the normal functioning in future.*

**Ключові слова:** санація (фінансове оздоровлення), реструктуризація, банкрутство, санаційний процес.

**Вступ.** Становлення і розвиток в Україні ринкової інфраструктури суттєво змінюють економічне, інформаційне і правове середовище функціонування підприємств, зміст їхньої фінансової діяльності. Вихід України з економічної кризи безпосередньо пов'язаний з поліпшенням фінансового стану суб'єктів господарювання всіх форм власності в усіх сферах діяльності. За цих умов необхідна сучасна організація фінансової діяльності кожного підприємства. В умовах, коли майже всі ланки фінансової системи опинилися в кризі, з'явилась необхідність проведення санації підприємств з метою виведення їх з глибокої кризи. Незадовільний фінансовий стан підприємства є причиною його неплатоспроможності, погіршення фінансової стійкості, які приводять до втрат і від'ємного фінансового результату чи навіть банкрутства. Виходячи з цього, дослідження фінансових засад проведення санації та стабілізації діяльності підприємства є важливим для забезпечення його подальшої роботи в ринкових умовах.

**Постановка задачі.** Метою роботи є визначення ролі і значення фінансової санації підприємства для виходу його з фінансової кризи. Завданням дослідження є ознайомлення з методикою та умовами проведення сучасних санаційних заходів.

**Результати дослідження.** Нині в Україні спостерігається стійка тенденція

до збільшення кількості фінансово неспроможних підприємств. Так, 1993 року збитковим було кожне дванадцятье підприємство, 1994-го – кожне дев'яте (11,4 %), 1995-го – кожне п'яте (22,2 %), 1996-го – кожне третє (43,0 %), а в 1997-1998 р. – кожне друге підприємство працювало збитково (відповідно 53,4 % і 54,5 %). В 1999 році кількість збиткових підприємств в Україні становила близько 55,7 %, За останні 10 років ця ситуація дещо змінилася. За даними Держкомстату в 2008 році 33,9 % всіх підприємств, діючих на території України, закінчили звітний рік зі збитками, а за 9-місяців 2009 року 49,3 % підприємств отримали збитки.

Наведенні дані свідчать про необхідність активного та комплексного застосування процедур відновлення платоспроможності підприємств.

Наслідком незадовільного фінансового стану більшості вітчизняних підприємств стало збільшення їхньої кредиторської та дебіторської заборгованості, що веде до неплатоспроможності більшості суб'єктів господарювання, і в свою чергу є підставою для оголошення підприємства банкрутом. Банкрутство підприємства та його ліквідація означають не тільки збитки для акціонерів, кредиторів, виробничих партнерів, споживачів продукції, а й зменшення податкових надходжень у бюджет, а також збільшення безробіття, що теж може стати одним із факторів макроекономічної нестабільності. Серед підприємств, справи про банкрутство яких розглядаються судом, виділяють значний відсоток таких підприємств, що тимчасово потрапили в скрутне становище, вартість активів яких набагато вища за кредиторську заборгованість і підприємство має реальну можливість відновити платоспроможність, ліквідність, прибутковість, має добре підготовлений управлінський персонал, ринки збуту товарів, а виробництво продукції відповідає пріоритетним напрямкам економіки країни. В таких випадках судом приймається рішення про проведення санації (фінансового оздоровлення) чи реструктуризації, внаслідок чого такі підприємства можуть розрахуватися з боргами і продовжити діяльність.

Питання з ліквідації, банкрутства і санації в Україні регулюються Законом України «Про відновлення боржника або визнання його банкрутом» від 14 травня 1992 року, згідно з яким санація – це система заходів, що здійснюються в процесі провадження справи про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення його фінансового стану, а також на задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів через кредитування, реструктуризацію боргів і капіталу та (або) зміну організаційної чи виробничої структури суб'єктів підприємницької діяльності. Ці заходи фінансового оздоровлення стосуються реорганізаційних, організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових питань і провадяться згідно з чинним законодавством до початку порушення справи про банкрутство.

Метою фінансової санації є покриття поточних збитків і ліквідація причин їх виникнення, відновлення чи збереження ліквідності і платоспроможності підприємств, скорочення всіх видів заборгованості, покращення структури оборотного капіталу і формування фондів фінансових ресурсів, для проведення

заходів організаційно-правового і виробничо-технічного характеру.

Санаційні заходи організаційно-правового характеру направлені на удосконалення організаційної структури підприємства, організаційно-правових форм бізнесу, підвищення якості менеджменту, звільнення підприємства від непродуктивних виробничих структур, поліпшення виробничих відносин між членами трудового колективу. У цьому контексті розрізняють два види санації:

- санація підприємства без зміни існуючого юридичного статусу підприємства-боржника;
- санація підприємства зі зміною організаційно-правової форми і юридичного статусу підприємства-боржника.

Виробничо-технічні санаційні заходи пов'язані, перш за все, з модернізацією і оновленням виробничих фондів, зі зменшенням простоїв і підвищенням ритмічності виробництва, скороченням технологічного часу, поліпшенням якості продукції зниженням собівартості, удосконаленням асортименту продукції, що випускається, пошуком і мобілізацією санаційних резервів у сфері виробництва.

Процес фінансового оздоровлення починається з виявлення та дослідження зовнішніх та внутрішніх кризових факторів, тобто здійснюється діагностика кризового стану та загрози банкрутства підприємства. Діагностика кризи включає в себе систему ретроспективного, оперативного і перспективного цільового аналізу, спрямованого на виявлення ознак кризового стану підприємства, оцінку загрози його банкрутства та подолання кризи. Саме така діагностика дозволить обґрунтувати доцільність впровадження антикризового управління, підібрати необхідний перелік санаційних заходів та сформулювати антикризову програму підприємства.

При проведенні процесу санації необхідно визначити її цілі та обґрунтовану стратегію, на підставі якої розробляється система санаційних заходів, формується програма та проект плану санації. Кінцева мета санаційної стратегії полягає в досягненні довгострокових конкурентних переваг, які б забезпечили компанії високий рівень рентабельності, а її суть – у виборі найліпших варіантів розвитку фірми та в оптимізації політики капіталовкладень. Практика свідчить, що успішна фінансово-господарська діяльність підприємства залежить приблизно на 70 % від стратегічної спрямованості, на 20 % – від ефективності оперативного управління і на 10 % – від якості виконання поточних завдань.

Відповідно до вибраної стратегії, на підставі комплексного вивчення причин фінансової кризи, аналізу внутрішніх резервів та висновків про можливість залучення капіталу, розробляється програма санаційних заходів, тобто система взаємозв'язаних заходів, спрямованих на вихід підприємства з кризи.

Наступним елементом оздоровлення є проект санації, який розробляється на базі санаційної програми і містить техніко-економічне обґрунтування санації, розрахунок обсягів фінансових ресурсів, необхідних для досягнення стратегічних цілей, конкретні шляхи мобілізації фінансового капіталу, строки освоєння інвестицій та їхньої окупності, а також прогнозовані результати ви-

конання проекту. Особлива увага приділяється показникам фінансової стійкості санаційного проекту, використанню та строкам повернення інвестицій.

Обсяг санаційних коштів (I) для оздоровлення фінансового стану неплатоспроможного підприємства розраховується за формулою:

$$I=B-(P+D),$$

де В – необхідна сума витрат на здійснення санаційних заходів, що забезпечать рентабельну роботу неплатоспроможного підприємства;

Р – обсяг внутрішніх резервів неплатоспроможного підприємства, що може бути використано для фінансового оздоровлення;

Д – обсяги фінансової допомоги з боку інших підприємств, які заінтересовані в рентабельній роботі неплатоспроможного підприємства.

Мобілізацію внутрішніх резервів можна здійснити за рахунок реалізації продукції за більш низькими цінами; скорочення дебіторської заборгованості; продажу зайвого устаткування, інших цінностей; здавання в оренду приміщень, устаткування .

В реалізації плану санації важливу роль відіграє оперативний санаційний контролінг, який за допомогою свого методичного і функціонального інструментарію синтезує інформаційну, планову, консалтингову, координаційну та контрольну функції, координує діяльність різних підрозділів, контролює якість реалізації запланованих заходів, аналізує відхилення, ідентифікує і нейтралізує ризики, а також виявляє додаткові можливості.

Менеджмент підприємства повинен своєчасно реагувати на відхилення реалізації плану санації та використовувати нові санаційні резерви, а також приймати об'єктивні кваліфіковані рішення для подолання можливих перешкод під час здійснення оздоровчих заходів.

**Висновки.** Сучасний стан економіки на макро- і мікрорівні характеризується деформованою структурою виробництва. Тому одним із стратегічних завдань більш ефективного розвитку виробничого потенціалу є його структурна перебудова, одним з найефективніших шляхів якої є проведення ефективної політики реструктуризації та санації потенційно конкурентоспроможних підприємств. План санації повинен містити: аналіз причин фінансової кризи; оцінку фінансового стану підприємства до початку санації; заходи щодо нормалізації фінансового стану підприємства; інформацію про те, наскільки реалізацію плану санації поліпшує виробничо-економічний стан підприємства; прогностні показники фінансово – майнового стану підприємства у процесі та після реалізації плану санації із вказівкою строків відновлення платоспроможності та погашення претензій кредиторів. В реалізації плану санації важливу роль відіграє оперативний санаційний контролінг, що надає можливість контролювати та координувати діяльність різних підрозділів, нейтралізувати ризики, а також виявляти додаткові резерви. Санація вважається успішною, якщо з допомогою зовнішніх та внутрішніх фінансових джерел, проведення організаційних та виробничо-технічних удосконалень підприємство виходить з кризи (нормалізує виробничу діяльність та уникає оголошення банкрутства) і забезпечує свою прибутковість та конкурентоспроможність у довгостроковому періоді.

### Перелік посилань

1. Терещенко О. О. Управління фінансовою санацією підприємств : підручник [Текст] / Олег Терещенко ; Міністерство освіти і науки України, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана. – К. : КНЕУ, 2006. – 552 с.
2. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством : теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій: монографія [Текст] / Л.О. Лігоненко; Міністерство освіти і науки України, Київський національний торговельно-економічний університет. – К., 2001. – 580 с.
3. Фінанси підприємств: Підручник / А. М. Поддєрьогін, Л. Д. Буряк, Г.Г. Нам, А. М. Павліковський, О. В. Павловська, В. З. Потій, А. П. Куліш, О.О. Терещенко, Н. П. Шульга, С. А. Булгаков ; керівник авт. кол. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 460 с., іл. – ISBN 966-574-010-5
4. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» N 2343-ХІІ, від 14 травня 1992 року.
5. Контракти [Текст] : діловий тижневик. – № 05 від 04-02-2008.
6. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електроний ресурс]. – Режим доступу: [www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)

---

**Ключнікова М.В.**  
*аспірант НТУУ «КПІ»*

## **ЛІЗИНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ ПІДПРИЄМСТВА**

*Стаття пропонує огляд переваг лізингу як нетрадиційного інструменту фінансування оновлення основних фондів підприємства. Розглянуто особливості лізингу як елементу технічної фінансово-інвестиційної стратегії.*

*The article offers an overview of advantages of leasing as a nontraditional tool to finance updating of capital funds of a company. It examines the nature of leasing as a component of financial-investment strategy.*

**Ключові слова:** лізинг, основні фонди, інвестиційний проект, інвестиції.

**Вступ.** Забезпечення випуску товарів та/чи послуг світового рівня є важливою складовою інноваційного процесу промислового підприємства. Ця складова залежить від можливості використання прогресивних технологій, а отже вчасного та ефективного оновлення основних фондів підприємства. Серед нетрадиційних форм фінансування відтворювальних процесів виробництва з 90-х років в Україні окреме місце посів лізинг, який відкрив нові можливості для пошуків технологічного переоснащення пріоритетних галузей промислового виробництва.

Питанням лізингу як альтернативного інструменту оновлення основних фондів підприємства займалися такі вчені як: Алі-Аскярі, С.А., Балашова О.О., Лелецький Д., Пантешкіна А., Пахолкіна Є.В., Рейх А.А., Решетнік І., Сокольських Є.В., Таїсов Є.В. та інші.

Методологічною базою дослідження є загальнотеоретичні методи